

Öppna jämförelser 2020 – Våld i nära relationer

Socialtjänsten har en viktig roll i att erbjuda hjälp och stöd till våldsutsatta. Det finns en oro att våld i nära relationer har ökat under den rådande covid-19-pandemin, då hemmavistelse och social distansering har blivit vanligare. Situationen gör att det kan vara svårare för våldsutsatta att undfly en våldsam partner i hemmet. I årets öppna jämförelser lyfts resultat från indikatorer som rör förebyggande arbete på olika sätt. Uppgifterna samlades in precis före krisen som följde av covid-19-pandemin, och speglar därför hur förutsättningarna såg ut i socialtjänsten i februari 2020 och under det gångna året.

Årets resultat visar att:

- Allt fler kommuner, 63 procent, har en aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare inom verksamhetsområdet våld i nära relationer ska gå tillväga vid indikation på att en vuxen person utsatts för våld av närstående.
- Det är fortfarande relativt få kommuner, 21 procent, som har en aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende.
- Allt fler kommuner erbjuder stödsamtal till vuxna våldsutövare för att våldsutövandet ska upphöra. Cirka 7 av 10 kommuner erbjuder stödsamtal *med* biståndsbeslut, vilket är en ökning med ca 10 procentenheter från föregående år. Vidare erbjuder cirka 6 av 10 kommuner stödsamtal *utan* biståndsbeslut, vilket är en ökning med ca 4 procentenheter från föregående år.

Fler kommuner har en rutin vid indikation på våldsutsatthet

Att ställa frågor om våld till enskilda som söker stöd hos socialtjänsten är en grundläggande förutsättning för att kunna identifiera och hjälpa våldsutsatta [1]. När frågor om våld ställs är det betydelsefullt hur och under vilka omständigheter det sker [2]. Några viktiga förutsättningar för att en verksamhet ska kunna ställa frågor om våld är att:

- verksamheten har en rutin för hur frågeproceduren går till
- personalen har utbildning i hur man frågar om våld
- personalen ställer frågan i en för patienten/klienten trygg miljö
- personalen inger förtroende

- verksamheten har rutiner för vart patienten/klienten kan hänvisas inom organisationen eller till annan verksamhet.

Socialnämnden bör avgöra när och hur personal ska ställa frågor om våldsutsatt-
het i nämndens verksamheter för att kunna identifiera våldsutsatta och barn som
bevittnat våld som behöver stöd och hjälp (allmänna råd i 3 kap. SOSFS
2014:4). Skriftliga rutiner för hur personalen ska fråga och agera kan vara ett
stöd för personalen.

Årets resultat på riksnivå visar att det är allt fler kommuner, 63 procent, som
har en aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin inom verksamhetsom-
rådet våld i nära relationer för hur handläggare ska gå tillväga vid indikation på
att en vuxen person utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående. Jämfö-
relser över tid visar att resultatet på riksnivå har ökat med tio procentenheter un-
der de senaste fyra åren, se tabell 1.

**Tabell 1. Aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin vid indikation
på att en vuxen utsatts för våld: Våld i nära relationer – vuxen, 2017–2020**

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket

Indikator	2017	2018	2019	2020
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen ut- satts för våld: Våld i nära relationer – vuxen	53	57	57	63

Källa: Enkät om öppna jämförelser socialtjänst, myndighetsutövning, 2017, 2018, 2019, 2020, Socialstyrel-
sen.

Vid vidare analyser utifrån en kommungruppsindelning¹ visar resultaten att det
är vanligast att ha en sådan rutin bland kommuner i storstäder och storstadsnära
kommuner (80 procent). Det är mindre vanligt bland kommuner som ligger i
större städer och kommuner nära en större stad (60 procent) samt kommuner i
mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner (57 procent).

Få kommuner har en rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende

Barn som följer med en förälder till skyddat boende har skolplikt och rätt till
fortsatt skolgång. I den turbulens som kan uppstå vid en hastig flytt från hemmet
är ett barns behov av kontinuitet och normalitet i vardagen viktig och där fyller
skolan med struktur, stimulans och kamrater en avgörande roll [3]. Hemkommu-
nen har ett ansvar för att se till att barn som följer med en förälder till skyddat
boende får gå i skolan. Ibland känner skolan inte till att barnet har flyttat till ett
tillfälligt boende i en annan kommun, då måste socialtjänsten uppmärksamma
detta för att se till att barnet får sin skolgång tillgodosedd [1]. Barnets hemkom-
mun och vistelsekommun har ett gemensamt ansvar för att lösa barnets skolgång

¹ Kommungruppsindelningen 2017 har utarbetats av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Den består av totalt
nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek,
närhet till större tätort och pendlingsmönster. Indelningen görs för att underlätta jämförelser och analyser i olika
statistiska sammanhang. De tre huvudgrupperna är *Storstäder och storstadsnära kommuner*, *Större städer och kommu-
ner nära större stad* respektive *Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner*.

[3]. Skriftliga rutiner för hur personalen ska agera för att tillgodose barns skolgång är ett stöd för personalen.

Årets resultat på riksnivå visar att 21 procent av kommunerna har en aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende. Jämförelser över tid visar att resultatet på riksnivå har ökat med fem procentenheter under de senaste fem åren, se tabell 2.

Tabell 2. Aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende 2016–2020

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket.

Indikator	2016	2017	2018	2019	2020
Aktuell rutin för att säkra skolgång för barn i skyddat boende	16	14	15	22	21

Källa: Enkät om öppna jämförelser socialtjänst, myndighetsutövning, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, Socialstyrelsen.

Vidare visar analyser utifrån kommungruppsindelningen att det är vanligast att ha en sådan rutin bland kommuner i storstäder och storstadsnära kommuner (27 procent). Det är mindre vanligt bland kommuner som ligger i större städer och kommuner nära en större stad (17 procent) samt kommuner i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner (21 procent).

Fler kommuner erbjuder stödsamtal för att våldsutövandet ska upphöra

Insatser som riktar sig till personer som utövat våld är en viktig del i arbetet med att förebygga och bekämpa våld i nära relationer. I detta sammanhang har socialtjänsten ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp om frågan och se till att hela familjen får den hjälp och det stöd som respektive person behöver [4]. Socialnämnden bör kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld. Dessa insatser bör genomföras med beaktandet av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta vuxna och barn samt barn som bevittnat våld (allmänna råd i 7 kap. SOSFS 2014:4).

Behandling av personer som utövat våld kan vara ett verksamt medel för att förebygga och motverka våld [5]. I de fall rådgivning övergår till någon form av behandling inom socialtjänsten ska det fattas ett beslut om detta. Såväl beslutet som den utredning som föregått beslutet ska dokumenteras [6].

För att förhindra att personer som utövat våld avstår från stödsamtal, är det viktigt att det även kan erbjudas utan biståndsbeslut. Information och rådgivning som ges enskilt eller i grupp omfattas inte av dokumentationsskyldighet [7].

Årets resultat på riksnivå visar att fler kommuner erbjuder stödsamtal till vuxna som utövar våld mot närstående, för att våldsutövandet ska upphöra. När det gäller stödsamtal *med* biståndsbeslut, erbjuder 73 procent av kommunerna det till våldsutövande kvinnor och 72 procent till våldsutövande män. Det är en ökning med 9-10 procentenheter från föregående år. När det gäller stödsamtal *utan* biståndsbeslut, erbjuder 58 procent av kommunerna det till våldsutövande

kvinnor och 61 procent till våldsutövande män. Även det är en ökning med 3-4 procentenheter från föregående år, se tabell 3.

Tabell 3. Erbjuder stödsamtal till vuxna som utövat våld mot närstående för att våldsutövandet ska upphöra, 2019–2020

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket

Indikator	2019	2020
Erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till - kvinnor som utövat våld mot närstående	64	73
Erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till - män som utövat våld mot närstående	62	72
Erbjuder stödsamtal utan biståndsbeslut till: - kvinnor som utövat våld mot närstående	55	58
Erbjuder stödsamtal utan biståndsbeslut till: - män som utövat våld mot närstående	57	61

Källa: Enkät om öppna jämförelser socialtjänst, myndighetsutövning, 2019, 2020, Socialstyrelsen.

Referenser

1. Våld – handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Stockholm: Socialstyrelsen; 2016.
2. Responding to intimate partner violence and sexual violence against women. WHO clinical and policy guidelines. Genève: WHO; 2013.
3. Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende. Stockholm: Socialstyrelsen; 2013.
4. Proposition 2006/07:38. Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor.
5. Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer. Stockholm: Socialstyrelsen; 2020.
6. Proposition 2004/05:39. Kvalitet, dokumentation och anmälningsplikt i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), m.m.
7. Proposition 1996/97:124. Ändring i socialtjänstlagen.

Öppna jämförelser

Socialstyrelsen tar fram indikatorer som belyser olika kvalitetsaspekter inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Indikatorerna grundas i tillgänglig kunskap, de ska ange en önskvärd riktning och resultaten ska också kunna gå att påverka för kommunen eller utföraren. Indikatorerna kan vara ett stöd för huvudmän och utförare i deras arbete med att utveckla sina verksamheter. Resultaten riktar sig främst till chefer och verksamhetsutvecklare i kommunerna.

De öppna jämförelserna speglar inte socialtjänsten eller kommunala hälso- och sjukvårdens befintliga arbete, utan kan ses som ett underlag där indikatorerna och resultaten visar i vilken riktning det finns ett utvecklingsbehov. Målet är att jämförelserna kan bidra till verksamhetsförbättring som kommer brukarna till gagn.

Datakälla: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård 2020, Socialstyrelsen. Insamlingsperiod: jan-mars 2020.

Svarsfrekvens: 95 procent av kommunerna besvarade enkätens generella del och 94 procent delenkäten Våld i nära relationer.

Mer information

Du hittar alla årets resultat i Excel-filen, redovisade för stadsdelar i Göteborg och Stockholm, på kommun-, läns- och riksnivå på Socialstyrelsens webbplats, se fliken Öppna jämförelser av våld i nära relationer:

<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/vald-i-nara-relationer/>

Indikatorer och mått beskrivs i Excel-filen. Insamlingsmetoden finner du i dokumentet Metodbeskrivning 2020.

Kontakt:

Jelena Corovic

Telefon: 075-247 30 00

E-post: jelena.corovic@socialstyrelsen.se